

Sukilimo dalyvio Saturnino Jakubovskio kapas Naujamiestyje

Petras Juknevičius

Naujamiesčio miestelio kapinių centrinėje dalyje, į šiaurės rytus nuo centrinių vartų, yra kapas, kurio antkapinėje plokštėje lenkiškai įrašyta, kad čia palaidotas Saturninas Jakubovskis, 1863 m. sukilimo dalyvis „*gyvenimą paaukojęs tėvynei*“ („*Niosł życie w offerze dla kraju*“). 1997 m. tuometinės rajono kultūros vertybių apsaugos tarnybos užsakymu, Naujamiesčio seniūnija sutvarkė kapą. Buvusi sena metalinė tvorelė pakeista nauja, kitos

formos tvorele. Paminklo teritorija išklota plytelėmis. Kapas buvo įrašytas į Nekilnojamųjų kultūros vertybių vietinį registrą.

Kyla klausimas kas tas istorijos eilinis Saturninas Jakubovskis? Iš kvotos protokolų matyti, kad S. Jakubovskis gimė 1836 m. Krekenavos dvare. (Kadangi apie Krekenavą buvo keletas dvarų, tiksliau dabar sunku pasakyti, kuriame gimė būsimasis sukilėlis). Nėra duomenų apie jo vaikystę. Nedaug žinių apie mokslo metus. Istorikas Egidijus Aleksandravičius, rašydamas apie Maskvos lietuvių kultūrinės organizacijos veiklą, mini joje dalyvavusius universiteto studentus brolius Saturniną ir Idelfonsą Jokubauskus.

1863 m. balandžio pradžioje S. Jakubovskis įstojo į E. Liutkevičiaus būrį, veikusį Žaliosios girioje. Po balandžio 21 dienos E. Liutkevičiaus būrys Karsakiškyje susitiko su Z. Sierakausko sukilėlių rinktine. Tada E. Liutkevičiaus perdavė Z. Sierakauskui apie 300 vyrų sukilėlių būrį, o pats su likusiais pasitraukė atgal į Žaliosios girią. S. Jakubovskis buvo tarp tų sukilėlių, kurie pateko į Z. Sierakausko rinktinę, į E. Vžesnievskio vadovaujamą 5-ąją sukilėlių batalioną. Gegužės 8 d. mūšyje prie Medeikių kaimo Saturninas Jakubovskis buvo sužeistas į stuburą tarp menčių ir pateko į nelaisvę rusų generolo I. Goreckio kareiviams.

Birželio 14–24 dienomis S. Jakubovskis buvo teisiamas Kaune, Karinio teismo komisijoje. Nors jis ir teisinosi, kad tik teikęs medicininę pagalbą sužeistiems sukilėliams, buvo pripažintas kaltu. Kadangi dėl sužeidimo jis netiko tvirtovės darbams, tai 5 metams buvo išstremtas į katorgą.

Įdomų faktą pateikė lenkų istorikas B. Limanovskis. Pasak jo tremiamas į Sibirą S. Jakubovskis susirgo šiltine ir mirė

Grįžęs iš katorgos S. Jakubovskis pragyveno dar ilgą gyvenimą. Kol kas nežinome apie jo veiklą šiuo laikotarpiu. Jis mirė 1917 m.

Žmona Ana, mirusi 1922 m., buvo Panevėžio lenkų gimnazijos mokytoja, kaip antkapyje rašoma „*pamilo jaunimą ir nepailsdama dirbo auklėjamąjį darbą*“.

Šaltiniai ir literatūra

1. Aleksandravičius E. Kultūrinis sąjūdis Lietuvoje 1831–1863. Organizaciniai kultūros ugdymo aspektai. – Vilnius. – 1999. – P.82

2. Astramskas A., Juknevičius P. 1863–1864 metų sukilimo dalyvis Saturninas Jakubovskis // Tėvynė. – 1997 06 28.
3. Juknevičius P. S. Jakubovskio kapas // Panevėžio balsas. – 1997 02 28.
4. Juknevičius P. Sukilimo dalyvio Saturnino Jakubovskio kapas Naujamiestyje // Gimtinė. – 2005. – Nr.1.
5. Juknevičius P. Sukilimo dalyvio Saturnino Jakubovskio kapas Naujamiestyje // Krašto paveldas-4. Konferencijos, skirtos Tarptautinei paminklų apsaugos dienai paminėti, pranešimų tezės. Panevėžys, 2003 m. balandžio 15 d. / Sudarytojas ir redaktorius P. Juknevičius – Panevėžys. – 2003. – P.7-8.
6. Juknevičius P. Saturnino Jakubovskio kapas Naujamiestyje // Tėvynė. – 2004 06 16.
7. Maksimaitienė O. Lietuvos sukilėlių kovos 1863–1864. – Vilnius. – 1969. – P.118, 120, 122-123.
8. Panevėžio rajono savivaldybės paveldosaugos dokumentacija.
9. Limanovski B. Pamiėtniki (1853–1870). – Warszawa. – 1937. – P.134-137.